

#4, თებერვალი, 2018

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები და განათლება

მარიამ სულამანიძე, ირმა ბებერაშვილი

სოციალური მუშაობის მაგისტრები

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: sulamanidzemariami@yahoo.com

irma.beberashvili@yahoo.com

აბსტრაქტი

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების საზოგადოებაში ინტეგრაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი ხელისშემწყობი ფაქტორია განათლება, როგორც საშუალება, თავი დაიმკვიდრონ აკადემიურ სისტემაში, შრომის ბაზარსა და მთლიანად საზოგადოებაში.

კვლევა, რომლის საფუძველზე შეიქმნა წარმოდგენილი სტატია, სწავლობდა ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების დამოკიდებულებას განათლების მიმართ, მათ მიღწევებსა და წარუმატებლობებს, განათლების მიღების პროცესში არსებულ ბარიერებსა და პრობლემებს. კვლევის ფარგლებში გამოვიყენეთ კვლევის ტრიანგულაციური მიდგომა: ჩავატარეთ რაოდენობრივი კვლევა პირისპირი ინტერვიუს მეთოდით საქართველოს მასშტაბით 20 ადმინისტრაციულ ტერიტორიულ ერთეულში განთავსებულ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ 216 ბავშვთან.

ჩვენ მიერ ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ ბავშვებს, რომლებიც ცხოვრობენ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში, აქვთ განათლების მიღებასთან დაკავშირებული ისეთი გამოწვევები, როგორებიცაა: განათლების სისტემის ნაადრევი დატოვება, დისკრიმინაციული დამოკიდებულება სკოლაში, სწავლის სირთულეები, დროთა განმავლობაში განათლების მიმართ ინტერესის და მოტივაციის კლება.

საკითხის კვლევისას გამოვლინდა შემდეგი ძირითადი მიგნებები: მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მნიშვნელოვან ნაწილს აქვს, სურვილი დაეუფლოს ისეთ სპეციალობას, რომელიც საჭიროებს უმაღლეს განათლებას, ექსპერტთა შეფასებით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები მეტად არიან მიდრეკილნი, ჩააბარონ პროფესიულ სასწავლებლებში, ვიდრე უმაღლეს სასწავლებლებში; ამასვე ადასტურებს 2017 წელს „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ზრუნვის სისტემიდან გასულ ბავშვებს შორის

ჩატარებული კვლევა. რაოდენობრივი კვლევის მონაცემებით, ვლინდება, რომ რაც უფრო იზრდება ბავშვი, მით უფრო უჭირს საკუთარი პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრა, მით უფრო ნაკლებად გრძნობს თავს სკოლაში ბედნიერად და კომფორტულად, მით უფრო უარყოფითი ემოციები აქვს სწავლის/განათლების მიმართ, მით უფრო ხშირდება მასწავლებლებთან კონფლიქტის შემთხვევები.

ზოგადად მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები დადებით განწყობებს ავლენენ განათლების მიმართ, აცნობიერებენ განათლების მნიშვნელობას, თუმცა მათ მიერ პროექციული ტექნიკითა და ღია კითხვებზე გაცემული პასუხებით ვლინდება, რომ ხშირია სკოლის მასწავლებლების მხრიდან მათი დასჯა. დასჯის ყველაზე ხშირ მეთოდად გამოიყენება დასჯა ფიზიკური დატვირთვით. სწორედ ამიტომ მათთვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლების მხრიდან არადასჯითი მეთოდების გამოყენება სასწავლო პროცესში.

საკვანძო სიტყვები

მცირე საოჯახო ტიპის სახლი, განათლების მიმართ დამოკიდებულება, ზოგადსაგანმანათლებლო სწავლების საფეხური

შესავალი

განათლება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი იარაღია სოციალური უთანასწორობის დასაძლევად და საზოგადოების სოციალურ კიბეზე დასაწინაურებლად. განათლება, როგორც კულტურული კაპიტალის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფორმა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფ ბავშვებისათვის, რომლებსაც აქვთ სოციალური კაპიტალის დეფიციტი, რადგან მათი ბიოლოგიური

ოჯახები ძირითადად დისფუნქციურია.

2015 წელს სახალხო დამცველმა განახორციელა მონიტორინგი მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში, რის შედეგად გამოვლინდა, რომ ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებს არ აქვთ სწავლის გაგრძელების ინტერესი და უმეტესად ორიენტირებული არიან პროფესიულ განათლებაზე. აღსაზრდელები საუბრობენ სკოლაში მასწავლებლების მხრიდან ძალადობის ფაქტებსა და ბულინგზე, რამდენიმე აღსაზრდელი სკოლის მიმართ სიძულვილსაც კი განიცდის.

საქართველოში არსებული განათლების პოლიტიკა გარკვეულწილად ხელს უწყობს ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს მიიღონ განათლება და ყოველწლიურად ამ ჯგუფის წარმომადგენლებს უფინანსებს სახელმწიფო უნივერსიტეტებსა და პროფესიულ სასწავლებლებში სწავლას. მიუხედავად ამ ხელშემწყობი ფაქტორისა, არსებობს რამდენიმე ბარიერი, რის გამოც შესაძლოა ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს შეექმნათ სწავლის გაგრძელებასთან დაკავშირებული სირთულეები. მაგალითად, ეს ბარიერები შეიძლება იყოს: მოტივაციის და ინტერესის ნაკლებობა, მშობლების განათლების დაბალი დონე, სკოლის არასათანადო გარემო, სამომავლო დასაქმების პერსპექტივის არ ქონა და ა.შ.

თავის მხრივ, მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია 14 წლიდან დაიწყოს ზრუნვა მოზარდის პროფესიულ განვითარებაზე, შესთავაზოს სხვადასხვა წრეზე სიარული და აქტივობა. თუმცა ფაქტია, რომ განათლების მიღების პროცესში მატერიალური მხარდაჭერის გარდა, ადამიანურ რესურსებს და ემოციურ მხარდაჭერას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვის მომავლისთვის ყველაზე სასარგებლო ის განათლებაა, რომელსაც იგი მიიღებს 18 წლამდე, რათა სწორედ სისტემაში ყოფნის დროს შეიძინოს სასიცოცხლო უნარ-ჩვევები და სამომავლოდ შეძლოს ყოველდღიურობასთან გამკლავება და დამოუკიდებელი ცხოვრება.

კვლევის მეთოდოლოგია

წარმოდგენილი კვლევის¹ მიზანს წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების ფორმალურ და არაფორმალურ განათლებაში ჩართულობის მაჩვენებლის განსაზღვრა და ბავშვების დამოკიდებულების გაზომვა განათლების მიმართ.

კვლევის მიზნის მისაღწევად, გამოვიყენეთ ტრიანგულაციური მიდგომა, კერძოდ: ლიტერატურის მიმოხილვა, ექსპერტული ინტერვიუ, როგორც ნახევრადსტრუქტურული ინტერვიუს სპეციფიკური ფორმა და რაოდენობრივი გამოკითხვა ნახევრადსტრუქტურული კითხვარი.

კვლევის ფარგლებში ჩატარდა ექსპერტული ინტერვიუები მცირე საოჯახო ტიპის სახლების პროგრამის მენეჯერებთან, აღმზრდელთან, სკოლის ადმინისტრაციასთან, სპეციალურ პედაგოგთან და სოციალურ მუშაკთან. სულ ჩატარდა რვა ექსპერტული ინტერვიუ.

რაც შეეხება, რაოდენობრივ გამოკითხვას ნახევრადსტრუქტურული კითხვარით - საკვლევ ობიექტს და გენერალურ ერთობლიობას წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბენეფიციარები 6-დან 18 წლამდე ასაკის ჩათვლით. კვლევის პროცესში დაცული იყო არასრულწლოვანთა გამოკითხვისას საჭირო ეთიკური სტანდარტები. კვლევის ჩატარების თანხმობა მიღებულ იქნა როგორც განათლების სამინისტროდან, ასევე სოციალური მომსახურების სააგენტოდან. კვლევის პროცესში კი ვითვალისწინებდით მცირე საოჯახო ტიპის სახლის წარმომადგენლების და თავად არასრულწლოვნების სურვილს მოელოთ

---

¹ უნდა აღვნიშნოთ, რომ წარმოდგენილი კვლევა დაფინანსებული იყო შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონის მიერ „მაგისტრანტთა კვლევითი გრანტების კონკურსის“ ფარგლებში. შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდს დიდ მადლობას ვუხდით განეული მხარდაჭერისთვის.

მონაწილეობა გამოკითხვაში. რაოდენობრივი გამოკითხვის შერჩევის ზომა იყო 216 ბავშვი მთელი საქართველოს მასშტაბით. კვლევის ცდომილება კი იყო 4%-ი 95%-იანი სანდოობისთვის.

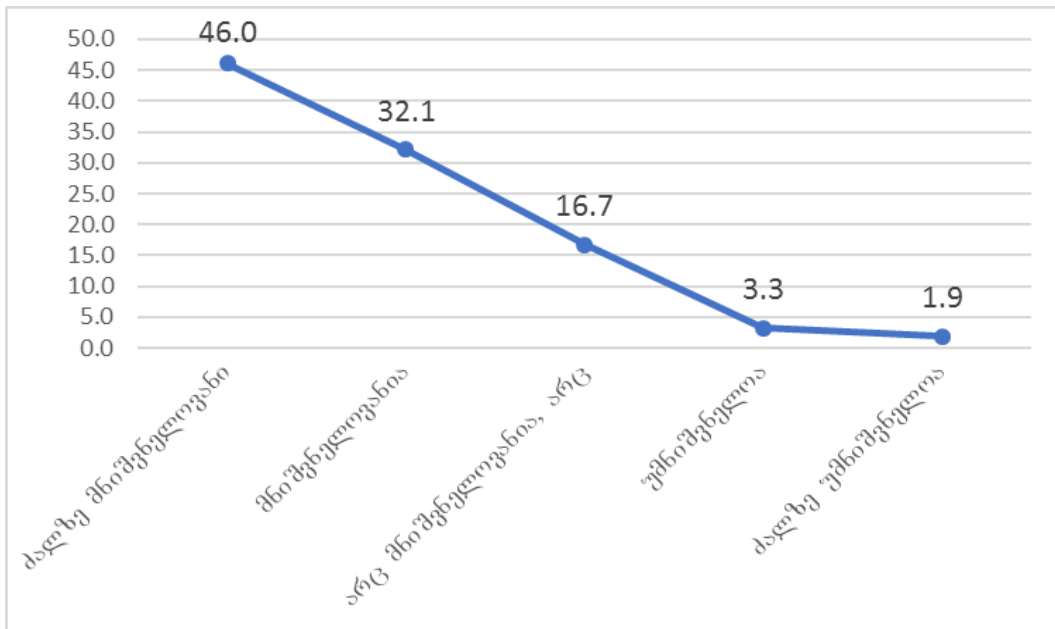
კვლევის შედეგები

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების განათლებისადმი დამოკიდებულების კვლევა მოიცავდა 46 მცირე საოჯახო ტიპის სახლში გამოკითხულ 216 რესპოდენტს, რომელთა სქესობრივი და ასაკობრივი თანაფარდობა იყო შემდეგნაირი: გამოკითხულთა 46% მამრობითი სქესის წარმომადგენელია, ხოლო 54% - მდედრობითი, მათი საშუალო ასაკი კი 13,6 წელი იყო.

რაოდენობრივი კვლევის დროს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკვლევ თემას წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება განათლებისადმი - თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მათთვის განათლება, უყვართ თუ არა სწავლა, როგორ გრძნობენ თავს სკოლაში და როგორ აფასებენ საკუთარ აკადემიურ მოსწრებას.

კვლევის ფარგლებში გამოკითხულ მოსწავლეთა 78.1%-თვის სწავლა მნიშვნელოვანია, ან ძალზე მნიშვნელოვანია (იხ. გრაფიკი #1), მაშინ როდესაც სწავლის მიმართ ნეგატიურად განწყობილი მოსწავლეთა წილი მხოლოდ 5.1%-ია. შეფასების 5-ბალიან სკალაზე (სადაც 1 ნიშნავს - ძალზე მნიშვნელოვანია, ხოლო 5 - ძალზე უმნიშვნელო), საშუალო მაჩვენებელი 1.83, ხოლო მოდა 1-ია. აღსანიშნავია, რომ განათლების მნიშვნელოვანებაზე გავლენას არ ახდენს ისეთი დემოგრაფიული ცვლადები, როგორცაა რესპოდენტის ასაკი, სქესი და მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში ყოფნის ხანგრძლივობა.

გრაფიკი #1: რამდენად მნიშვნელოვანია შენთვის განათლება? (N=216)

განათლების მიმართ დამოკიდებულებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ის, თუ როგორ გრძნობს თავს საგანმანათლებლო დანესებულებაში მოზარდი. ამ გავლენის შესაფასებლად მოსწავლეებსა და პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტებს ვთხოვეთ, შეეფასებინათ რამდენად მხიარულად, ბედნიერად, ენერგიულად თუ ცუდად გრძნობდნენ თავს სკოლაში და პროფესიულ სასწავლებლებში. სკოლასა და პროფესიულ სასწავლებელში თავს მხიარულად გრძნობს გამოკითხულთა 83.3%, ბედნიერად გრძნობს თავს 76.9%, ენერგიულად გრძნობს თავს რესპონდენტთა 81.9%, ხოლო ცუდად გრძნობს თავს – 7.9%.

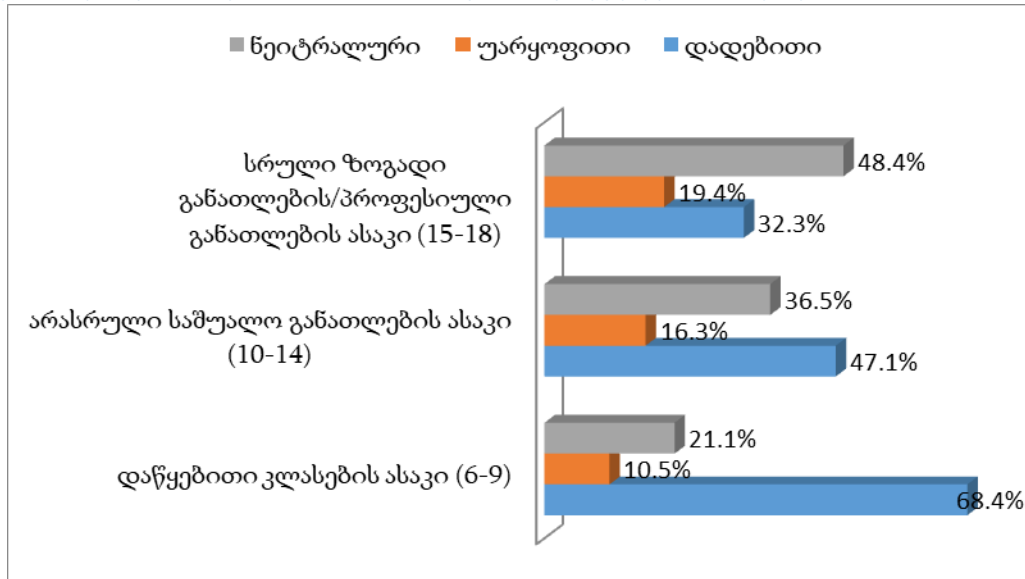
ბავშვების განათლებისადმი დამოკიდებულებას ხშირად განსაზღვრავს მათი აკადემიური მოსწრება და სასწავლო პროცესში ჩართულობა. მცირე საოჯახო ტიპის

სახლებში მცხოვრები მოზარდების 28.3% ამბობს, რომ მას ძირითადად მაღალი (9–10 ქულა) შეფასებები ჰყავს, 63.2% ამბობს, რომ საშუალო (6–8 ქულა), ხოლო 8.3 % ამბობს, რომ დაბალი (4–5 ქულა).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები მოსწავლეების სწავლის მიმართ დამოკიდებულება პროექციული ტექნიკით რომ გადაგვემოწმებინა, ბავშვებთან ვიყენებდით ფოტოექსპერიმენტს. სწავლის მიმართ გამოხატული ემოციის თვითინდეტიფიცირებისას მოსწავლეები პოზიტიური ემოციის დასახასიათებლად იყენებდნენ ისეთ მრავალფეროვან გამონათქვამებს, როგორებიცაა – „სწავლის მოყვარული“, „ბედნიერი ვარ“, ხოლო ნეგატიური ემოციების დასახასიათებლად შემდეგი ფრაზები – „საშინელება“, „ღმერთო, შენ მიშველე“ და ა.შ.. რაოდენობრივ მონაცემებთან შედარების მიზნით, მოსწავლეთა სიტყვიერი შეფასებების კოდირება განვახორციელეთ სამი ნიშნით – პოზიტიური, ნეიტრალური და უარყოფითი. 42.6% თავის სწავლაზე გამოხატულ ემოციას ახასიათებს პოზიტიურ ტერმინებში, 40.3% ნეიტრალურ ტერმინებში, სწავლის მიმართ დამოკიდებულებებს უარყოფით ტერმინებში ახასიათებს მხოლოდ რესპონდენტთა 17.1%. პროექციულად სწავლის მიმართ გამოვლენილი დამოკიდებულება ასევე შეჭიდულია ასაკთან (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.207), რესპონდენტის ასაკის მატებასთან ერთად, მცირდება მოსწავლეთა პოზიტიური დამოკიდებულება სწავლის მიმართ და გადაიზრდება ნეიტრალურ ან უარყოფით განწყობებში (იხ. გრაფიკი #2).

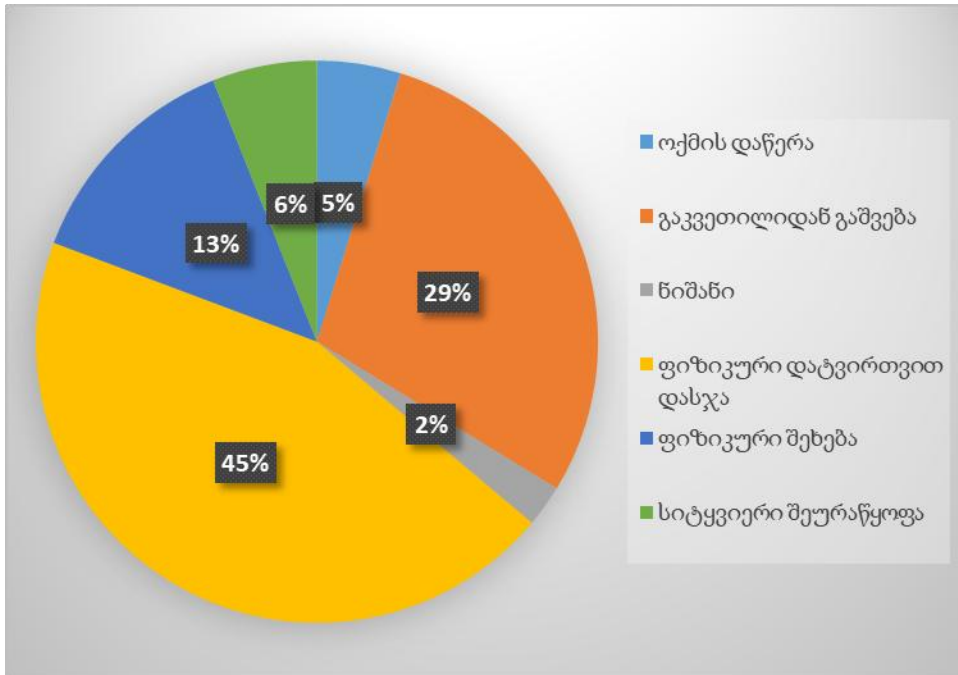
გრაფიკი #2: ემოცია სწავლის მიმართ ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (N=216)

ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლებისადმი დამოკიდებულების თვალსაზრისით ასევე მნიშვნელოვანია მასწავლებელთა დამოკიდებულება მოსწავლეების მიმართ. მაგალითად, კითხვაზე „დაუსჯიხარ თუ არა მასწავლებელს?“ ბავშვების 35%-მა გასცა დადებითი პასუხი, დანარჩენი 65% მასწავლებლებს არ დაუსჯიათ.

მასწავლებლების მიერ მოსწავლეთა დასჯის ფორმებს შორის ყველაზე გავრცელებული აღმოჩნდა დასჯა ფიზიკური დატვირთვით (45%), რაც გულისხმობს მთელი გაკვეთილი ფეხზე დაყენებას, კუთხეში დადგომას და ა.შ. დასჯის ფორმებს შორის მაღალი სიხშირით ვლინდება მოსწავლეთ გაკვეთილიდან გაშვება (29%). ყურადღების მიქცევას საჭიროებს მასწავლებლის მხრიდან მოსწავლეებზე ფიზიკური (13%) და ვერბალური (6%) ძალადობის ფაქტები. დასჯის ძალადობრივ ფორმებს შორის გვხვდება თმების მოწინკვნა, ყურის აწევა და სხვა. დასჯის ფორმად მასწავლებლები უფრო ნაკლებად მიმართავენ მოსწავლეებისათვის ოქმის დანერას ან ყოფა-ქცევის დაბალი ნიშნით შეფასებას.

გრაფიკი #3: რა ფორმით დაუსჯიხარ მასწავლებელს? (N=86)

განათლებისადმი ბავშვების დამოკიდებულებას ასევე ხშირად განსაზღვრავს აღმზრდელთა მოლოდინები და მათ მიერ განეული დახმარება სასწავლო პროცესში. საინტერესოა, რომ პოზიტიური კორელაცია დაფიქსირდა მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებასა და აღმზრდელის დახმარებას შორის. გამოკითხული მოსწავლეების უმრავლესობა (88.4%) მიუთითებს, რომ აღმზრდელები ყოველთვის ეხმარებიან მათ გაკვეთილების მომზადებაში, ხოლო აღმზრდელები საერთოდ არ ეხმარებიან 2.8%-ს.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლებისადმი დამოკიდებულებაზე და სწავლის გაგრძელების მოტივაციაზე გარდა პიროვნული მახასიათებლებისა, გავლენას ახდენს მთელი რიგი ფაქტორები, როგორებიცაა: სასკოლო გარემო, მასწავლებელთა დამოკიდებულება, ბავშვთა ზრუნვაზე პასუხისმგებელი პირების დამოკიდებულება და მოლოდინები და ა.შ.

საერთაშორისო კვლევების მიხედვით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი

ბავშვების დაბალი განათლების დონის პრობლემა დგას ბევრ ქვეყანაში (Flynn, Dill, Hollingshead, & Fernandes, 2012). მაგალითად, ინგლისის განათლების დეპარტამენტის 2014 წლის ანგარიშის მიხედვით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების მხოლოდ 7% აბარებს უმაღლეს სასწავლებელში (Sebba, O'Higgins, & Luke, 2015).

ჩვენი კვლევის ინტერესი იყო, შეგვეფასებინა, ფიქსირდება თუ არა საქართველოს შემთხვევაში მსგავსი ტენდენცია. ამ მიზნით განვსაზღვრეთ მოზარდთა როგორც პროფესიული ორიენტაციები, ისე მათი სამომავლო საგანმანათლებლო გეგმები.

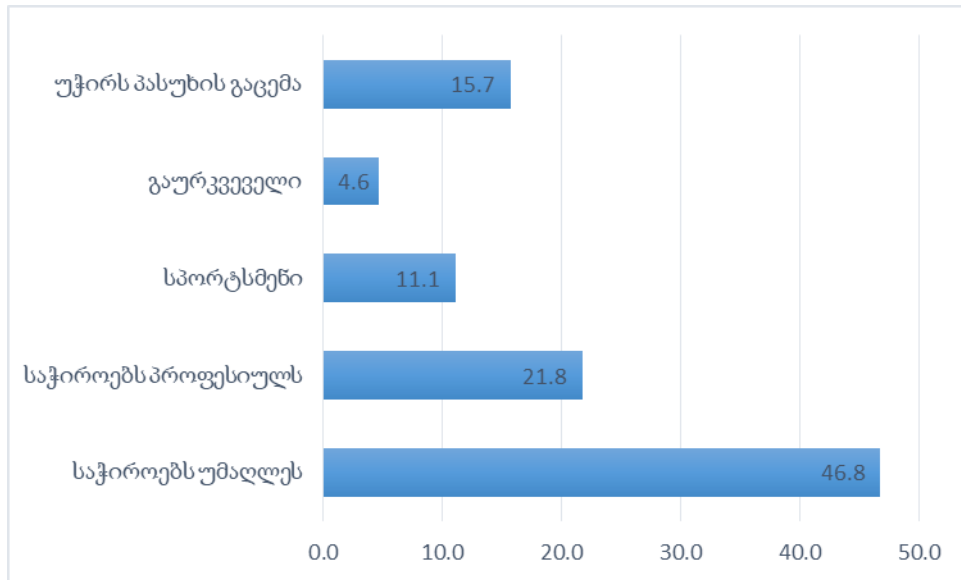
პროვაიდერი ორგანიზაციების წარმომადგენლების, სკოლის პერსონალისა და სოციალური მუშაკების მოლოდინები ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლების მიმართ არაერთგვაროვანია. მაგალითად, ლანჩხუთის რაიონის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი და სკოლის წარმომადგენლები თითქმის ერთხმად ამბობენ, რომ მათთან მყოფი ბავშვების 70-80% ჩააბარებს უმაღლეს სასწავლებელში, თბილისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერის თქმით კი, ბავშვების 30%-ს აქვს პოტენციური მიიღოს უმაღლესი განათლება, რადგან მხოლოდ ამ ნაწილისთვის არის მნიშვნელოვანი სკოლის გარემო და განათლება.

რაოდენობრივი კვლევის რესპონდენტების 48.3% აპირებს სწავლის გაგრძელებას სკოლაში 9 კლასის შემდეგ, პროფესიულ სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებას აპირებს 13.7%, ხოლო სწავლის შეწყვეტას ფიქრობს 11.7%. თუმცა ამ შედეგის საპირისპიროდ „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ჩატარებული კვლევა გვიჩვენებს სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან გასული 82 ახალგაზრდადან, (რომელთა ასაკიც 19-20 წელი იყო) რესპონდენტების უმრავლესობას დასრულებული აქვს პროფესიული სასწავლებლები და მიღებული აქვს პროფესიული განათლების დიპლომი. გამოკითხულთა მხოლოდ მცირე ნაწილი (1.2%) ფლობს ბაკალავრის

ხარისხს (სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან (მცირე საოჯახო სახლი) გასული ახალგაზრდების საჭიროებების კვლევა, 2017). პროფესიული განათლებისკენ მიდრეკილება შესაძლოა აიხსნას იმ ფაქტით, რომ „ისინი ხშირად ცდილობენ, აირჩიონ ისეთი პროფესიები, რომლებიც სახლების დატოვების შემდეგ დაეხმარებათ იყვნენ საარსებო შემოსავლით უზრუნველყოფილნი“ (მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ სანარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა, 2017).

რაოდენობრივი გამოკითხვისას კითხვაზე – „ვინ გინდა გამოხვიდე როცა გაიზრდები?“ – პასუხი გაგვცა 216-ვე რესპოდენტმა. სიხშირეების გაბნევის ფართო დიაპაზონის გამო, პასუხები დავაჯგუფეთ რამდენიმე კატეგორიად. დასახელებული პროფესიებიდან რესპოდენტთა 47% ასახელებს პროფესიებს, რომლებიც საჭიროებს უმაღლესი განათლების მიღებას, 22% ისეთ პროფესიებს, რომელთა დაუფლებაც პროფესიულ სასწავლებლებში შეიძლება, 16% უჭირს პასუხის გაცემა, სპორტსმენობა უნდა 11%-ს, ხოლო 5%-ს იკავებს ისეთი პროფესიები, რომლებიც ისწავლება როგორც უმაღლეს სასწავლებელში, ასევე პროფესიულ კოლეჯებში, მაგალითად, ოპერატორობა, პროგრამირება და ა.შ (იხ. გრაფიკი #3).

გრაფიკი #3: მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების პროფესიული ინტერესი (N=216)

რომ გავაერთიანოთ აღნიშნული პროცენტული მაჩვენებლები, დავინახავთ, რომ დასახელებული პროფესიებიდან 46% არის ის პროფესიები, რომელთაც სჭირდებათ უმაღლესი განათლების მიღება, ხოლო 33% პროფესიულ კვალიფიკაციას ეფუძვნება. პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრისას რესპონდენტის სქესს გავლენა არ აქვს, თუ არ ჩავთვლით იმ ფაქტს, რომ სპორტსმენობის სურვილი ძირითადად ვაჟებში ფიქსირდება. რესპონდენტების ასაკსა და სამომავლო პროფესიულ ორიენტაციას შორის დაფიქსირდა სუსტი კორელაცია (0.186). აღსანიშნავია, რომ სამომავლო პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრა ყველაზე მეტად სკოლის დამამთავრებელი ასაკის, ან პროფესიული განათლების ეტაპზე მყოფ რესპონდენტებს უჭირთ (23.7%).

როგორც წესი, სერვისის მიმწოდებელ ორგანიზაციებს აქვთ ვალდებულება იზრუნონ 14 წელს ზემოთ მყოფი მოზარდის პროფესიულ თვითგამორკვევაზე, თუმცა რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში გამოვლინდა, რომ მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მოზარდების ასაკის მატებასა და მათი საცხოვრებელში გატარებული წლების მატებასთან ერთად, მათი პროფესიული ორიენტაციები ბუნდოვანი ხდება. სუსტი კორელაცია დაფიქსირდა მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში ცხოვრების

ხანგრძლივობასა და პროფესიულ ორიენტაციას შორის. იმ მოზარდებს, რომელთაც უჭირთ, განსაზღვრონ მათთვის სასურველი პროფესია, საშუალოდ ექვს ნახევარი წელი აქვთ გატარებული მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში.

რაოდენობრივი კვლევის დროს გარდა ფორმალური განათლების მიმართ ბავშვების დამოკიდებულების და ჩართულობის დონისა და სამომავლო პროფესიული ორიენტაციებისა, ვიკვლევდით არაფორმალური განათლების კომპონენტსაც.

აღმოჩნდა, რომ რაოდენობრივი კვლევის დროს გამოკითხულთა 44,1% არ დადის არაფორმალური განათლების (წრეები) არცერთ სახეობაზე, ხოლო 65,8% - სპორტის არცერთ სახეობაზე. იმათი დიდი უმრავლესობა, ვინც დადის წრეებზე ძირითადად ასახელებენ ცეკვას, ხატვას და სიმღერას. მნიშვნელოვანია გეოგრაფიული ასპექტიც: არაფორმალურ განათლებაში მოსწავლეთა ჩართვა ძირითადად ხდება თბილისის, ქუთაისისა და თელავის მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში. ეს ყველაფერი შესაძლოა მიუთითებდეს იმაზე, რომ რაიონებში ნაკლებადაა ხელმისაწვდომობა არაფორმალურ აქტივობებზე. თუმცა, ხაზგასასმელია, რომ გამოკითხულთა თითქმის 43.5%-ს შესაძლებლობის შემთხვევაშიც კი არ სურს რომელიმე არაფორმალური განათლების კომპონენტზე სიარული.

დასკვნა

იმისთვის, რომ სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფ ბავშვს ჰქონდეს მოტივაცია მიიღოს განათლება და შეძლოს 18 წლის შემდეგ დამოუკიდებლად ცხოვრება, თავად ბავშვის მონდომების გარდა, საჭიროა კომპლექსური მიდგომა ზრუნვაში და განათლების სისტემაში მონაწილე ყველა აქტორის მხრიდან.

დასკვნის სახით გვინდა შევაჯამოთ კვლევის შედეგები სამივე აქტორის - ბავშვის, საგანმანათლებლო დაწესებულების და ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელი პირების მიხედვით.

პირველ რიგში ჩვენმა კვლევამ გამოავლინა, თუ რა დამოკიდებულება აქვთ ბავშვებს განათლების მიმართ. აღსანიშნავია, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ მოზარდებს განათლების მიმართ უფრო მეტად დადებითი, ან ნეიტრალური დამოკიდებულება აქვთ, ვიდრე უარყოფითი. მათი უმრავლესობა სამომავლოდ მისთვის სასურველ პროფესიებად ასახელებს პროფესიებს, რომლებიც მოითხოვს უმაღლეს სასწავლებელში სწავლას. თუმცა, 2017 წელს „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ზრუნვის სისტემიდან გასულ ბავშვებს შორის ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ბავშვების მხოლოდ 1.2% აქვს ჩაბარებული უმაღლეს სასწავლებელში. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ არსებობს გარკვეული ხელისშემშლელი ფაქტორები, რომლებსაც მოზარდები აწყდებიან 15-18 წლის პერიოდში და რომლებიც დაბრკოლებას უქმნით მათ, გააგრძელონ სწავლა არა პროფესიულ, არამედ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. მათი მხრიდან პროფესიული სასწავლების არჩევა შესაძლოა მიუთითებდეს იმ ფაქტზე, რომ ბავშვობის ადრეულ ეტაპზე დარღვეული უსაფრთხოებს განცდა ხშირადაა განმაპირობებელი, ჩააბარონ პროფესიულ სასწავლებელში და ჰქონდეთ გარანტია იმისა, რომ დროის უმოკლეს პერიოდში შეიძენენ პროფესიას და უზრუნველყოფილნი იქნებიან მინიმალური ანაზღაურებით მაინც.

საინტერესო ტენდენციები გამოვლინდა ბავშვების ასაკის ცვლილებასთან დაკავშირებით, მაგალითად, რაც უფრო იზრდება ბავშვი, მით უფრო უჭირს განსაზღვროს პროფესიული ორიენტაცია, მით უფრო ნაკლებად გრძნობს თავს ბედნიერად და მხიარულად სასწავლო დაწესებულებაში, მით უფრო უარყოფითი ემოციები აქვს სწავლის/განათლების მიმართ. ასაკის ზრდასთან ერთად ასევე იზრდება კონფლიქტების რიცხვი მასწავლებლებთან და მნიშვნელოვნად იკლებს სწავლის სიყვარული.

მნიშვნელოვანია ის, რომ მასწავლებლები ავტორიტეტულ ფიგურებს წარმოადგენენ ბავშვებისათვის, ამიტომ დახურული ფორმით დასმულ კითხვებში მოსწავლეები მასწავლებლების საქმიანობას და მათთან ურთიერთობებს ძალზე პოზიტიურად ახასიათებენ. თუმცა ღია ფორმით დასმული კითხვები საშუალებას გვაძლევს, რომ დავინახოთ მასწავლებლების მხრიდან მათი ვალდებულებების არაჯეროვნად შესრულება (გაკვეთილების გაუგებრად ახსნა, სასწავლო პროცესის არასაინტერესოდ წარმართვა, ბავშვების მოტივირების შეზღუდულობა) და ბავშვებზე განხორციელებული ფიზიკური თუ ვერბალური ძალადობა. სწორედ ამიტომ, მოსწავლეებისთვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლების მხრიდან ისეთი არადასჯითი მიდგომები, როგორებიცაა: ყვირილის, ჩხუბის და ფიზიკური დასჯის მეთოდების არ გამოყენება სასწავლო პროცესში.

მიუხედავად მწირი რესურსებისა, ბავშვების არაფორმალურ აქტივობებში ჩართვის დონე დამაკმაყოფილებელია. კვლევამ აჩვენა, რომ გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი დადის წრეებზე ან სპორტის რომელიმე სახეობაზე. შეინიშნება ტენდენცია, რომ ბავშვებს თავად არ აქვს სურვილი, ჩაერთონ რამე სახის აქტივობაში. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია, დავასკვნათ, რომ ბავშვების მოტივაცია, იყვნენ ჩართულნი არაფორმალურ განათლებაში, არის საშუალოზე დაბალი.

მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მნიშვნელოვან ნაწილს აქვს, სურვილი დაეუფლოს ისეთ სპეციალობას, რომელიც საჭიროებს უმაღლეს განათლებას, ექსპერტთა შეფასებით, სახელმწიფო ბრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები მეტად არიან მიდრეკილნი, ჩააბარონ პროფესიულ სასწავლებლებში. ამის ერთ-ერთი მიზეზი შეიძლება იყოს თვისებრივი კვლევის და ლიტერატურის მიმოხილვის დროს გამოკვეთილი ფაქტი, რომ სოციალურ მუშაკებს და აღმზრდელებს ხშირად აქვთ დაბალი მოლოდინები ბავშვების შესაძლებლობებთან დაკავშირებით. თუმცა აქვს

გასათვალისწინებელია ის თუ რამდენად უზრუნველყოფს საქართველოს საგანმანათლებლო პოლიტიკა მის ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვებს უმაღლესი განათლებისათვის საჭირო რესურსით (საერთო საცხოვრებლებით, შეღავათიანი კვებით და სწავლისათვის აუცილებელი მატერიალური საშუალებებით).

კვლევის ანალიზის შედეგად, გამოვლინდა, რომ ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელ პირებსა და სოციალურ მუშაკებს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლიათ ბავშვების მოტივაციის ამაღლებასა და სწავლის ხელშეწყობაში. მაგალითად, აღმოჩნდა, რომ რაც მეტადაა ჩართული მცირე საოჯახო ტიპის სახლის აღმზრდელი ბავშვის განათლების საკითხში და ეხმარება მას მეცადინეობაში, მით უფრო მაღალია ბავშვის აკადემიური მოსწრება.

დასასრულს, გვინდა, კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ, რომ ჩვენი კვლევის მიგნებების თანახმად, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებს აქვთ დადებითი დამოკიდებულება განათლების მიმართ, რომელიც ასაკის ზრდასთან ერთად ნელ-ნელა მცირდება. კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია თანამშრომლობა ბავშვზე პასუხისმგებელ სტრუქტურებს და ადამიანებს შორის, რათა ზრუნვის სისტემაში მყოფმა ბავშვებმა შეძლონ უფრო მაღალკვალიფიციური განათლების მიღება და დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევების დაუფლება.

გამოყენებული ლიტერატურა

Flynn, R., Dill, K., Hollingshead, M., & Fernandes, A. (2012). *Improving the educational achievement of young people in out-of-home care*. Harvard: Elsevier.

Sebba, J., O'Higgins, A., & Luke, N. (2015). *What is the relationship between being in care and the educational outcomes of children*. Oxford: Oxford University.

- (2017). *მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ სანარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა*. თბილისი: საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი აფხაზეთი.
- (2009). *საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N281/ნ ბავშვებზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ*. თბილისი: საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.
- (2017). *სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან (მცირე საოჯახო სახლი) გასული ახალგაზრდების საჭიროებების კვლევა*. თბილისი: ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირი.
- სოციალური მომსახურების სააგენტო. (2013). Retrieved from ssa.gov.ge:
http://ssa.gov.ge/index.php?sec_id=47&lang_id=GEO
- (2015). *სპეციალური ანგარიში მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მონიტორინგის შესახებ*. თბილისი: საქართველოს სახალხო დამცველი.